ЧЫЛА ЭЛЛАСЭ ПРОЛЭТАР-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЭ

ГАЗЭТ АК: идалыклан 2 т. 16 ыр.
пэл ийлан 1 т. 8 ыр.

Пионьэр организаций—коммунистичэский воспитаньэ школ

Мэмнан главный пашана

Пионьэр организаций—йоча-шамычын коммунистичэский организацийжэ. Тидэ организаций монарэ кугу лийэш, тунарэ шуко йочалан коммунистичэский воспитаньым пуэн кэртэш. Организаций монарэ изи лийэш, тунарэ тудын пашажэ начар кайаш тӱнгалэш.

Но тидэ кугу пашам вожатый-шамычат, тыгак пионьэр-шамычат ситышын огыт ыштэ. Шуко вэрэ тыгай факт-шамыч улэдат: отрьад вожатый звэна вожатыйлан ӱшана, а звэна вожатый кӱшычын полышым вуча. Тыгэ лиймэ дэнэ отрьадыштат, звэнаштат нимогай паша ок ыштал т, пионьэр организацийат ок куш. Иужо вэрэ пионьэр отрьад шамыч художэствэнный с а м о д эйатэльность кружокыш савырнэныт. Тыгай отрьадлаштэ отрьад сборжат куанымэ касыш савырна; политичэский вопрос нэргэн бэсэдым огыт ыштэ, куштэн, мурэн гына эртарат. Тыгай сбор кугунак политичэский воспитаньым пуэн ок кэрт. Йатыр школлаштэ пионьэр-шамыч пионьэр организаций кушшашым шкэак чараклат. Нуно моло йоча-шамычлан сай примэрым огыт ончыкто, толашэн коштыт, начар тунэмыт, молат. Сандэнак моло йоча-шамычым шкэ примэрышт почэш пионьэр радамыш шупшын огыт кэрт, а пионьэр организаций дэч торат вэлэ. Моло йоча-шамычым отрьад сборыш огыт ӱжыктӧ.

Адак пионьэр организаций кушмаш тидланат кучалтэш: йужо отрьад-шамыч пионьэрыш рэвольуционный пайрэм годым гына вэлэ пуртат. Тыгай порьадкым вашталташ кӱлэш, пионьэрыш кэч кунамат пурташ лийэш.

— Пионьэр рэвольуцийын да государствын помощникшэ лийэш,—манын вэликий пролэтарский писатэль Алэксэй Максимович Горький ойлэн. Тидым нигунамат мондаш ок лий. Мэмнан кажнэ йуный гражданин рэвольуцийын да государствын помощникшэ лийшаш, шкэнжым коммунистичэский стройым ыштышашлан йамдылышаш. Сандэнэ йоча-шамычым пионьэр организацийыш шупшаш, нунылан коммунистичэский воспитаньым пуаш—кажнэ пионьэр организацийын тӱнг задачыжэ.

Йошкар-Ола пионьэр пӧртыштӧ йоча-шамыч фотокружок заньатьэ годым.
Фото—кружокышто шогышо Коля Крыловын.

Торжэствэнный обэщаньэ

Мый, СССР-ын йуный пионьэржэ, шкэ йолташэм-шамыч ончылан мутым торжэствэннэ пуэм: пашазэ классын пашаж вэрч, тудын чыла тӱньасэ шэмэр шамычым утарышаш вэрч кучэдалмаштыжэ, коммунистичэский обществым ыштышаш вэрч пэнгыдын шогаш тӱнгалам. Ильичын кӱштымыжым чэстнэ да тайнэдэ шуктэн шогаш тӱнгалам.

ОРГАНИЗАЦИЙ 70 ПИОНЬЭРЛАН КУШКЫН

Тунэммэ ий тӱнгалмэ годым Казанский пэлэ кыдалаш школышто ик пионьэр отрьад вэлэ ыльэ. Тудо отрьадыштыжат 23 пионьэр гына шотлалтын. Пионьэр организацийын изи улмыжо старший вожатый Малкова Ольгам чот шоныктэн. Тыгай начар паша дэнэ пионьэр-шамычат кэлшэн кэртын огытыл. Кузэ кэлшэт? Вэт организацийын изи улмыжо кажнэ пионьэрым намысыш пурта. Садланак пионьэр-шамыч шкэ вожатыйышт ончылан йатыр трэбованьым шындэныт. Нуно эн пэрвойак политико-воспитатэльный пашам вийангдаш, пионьэр организацийым кушташ йодыныт.

Йоча-шамычын йодмыштым шуктышашлан Малкова пашашкэ кӱлын пижын. Отрьад сборым шкэ жапыштыжэ да интэрэснын эртараш тӱнгалын. Отрьад сборышто пионьэр-шамычым интэрэсоватлышэ йодышым лончылаш тӱнгалыныт. А пионьэр-шамычым утларакшэ политичэский йодыш интэрэсоватла. Сандэнак о т р ь а д сборлаштэ В. И. Лэнин нэргэн, СССР Вэрховный Совэтын пэрвой Сэссийжэ нэргэн, „право-троцкистский блокым“ судитлымэ процэсс нэргэн, папанинэц-шамыч да моло политичэский йодыш нэргэнат кутыралтын. Отрьад сборлаштэ пионьэрыштэ шогыдымо йоча-шамыч эрэак участвоватлэныт.

—Мыйым пионьэрыш пуртыза, мыйат пионьэр организацийыштэ паша ышташ тӱнгалам,—тунэмшэ-шамыч Малкова дэч йодыныт. Тыгэ пионьэр организаций кажнэ тылзын кушкын, пытартыш кок тылзэ жапыштэ 70 йэнглан йэшаралтын.

Пионьэр организацийыштэ отличник дэн ударник радам вийан кушкэш. Кызыт 48 пионьэр отличник, ударник улыт. Шукэртэ огыл сайын тунэмшэ 8 пионьэр комсомолыш пурэн.

Пионьэр организацийым куштымо шотышто чыла отрьад-шамыч пашам тыгэ ышташ тӱнгалыт гын, пэш сай лийэш.

Вэдэрников.

Шэрнур район.

Звэна вожатый-шамычлан кангаш

—Звэна-шамыч пионьэр организацийым куштымаштэ мом ыштышаш улыт?—тыгай йодыш шуко звэна вожатый-шамычым интэрэсоватла. Но нунын кокла гыч йужышт мом ыштышашым, кужэч тӱнгалшашым огыт шинчэ. Вот нинэ вожатый-шамычлан мэ полышым пунэна.

Звэнан задачыжэ тыгай: тунэмшэ-шамычым пионьэрыш пурашлан йамдылаш. Нуно кузэ йамдылэн кэртыт? Тидэ йодышлан тыгай вашмутым пуаш кӱлэш: эн пэрвойак звэна моло йоча-шамыч коклаштэ авторитэтный лийман, шкэ сай паша примэржэ дэнэ йоча-шамычым шупшын моштыман.

Звэна пионьэрыш пураш шонышо-шамычлан тыгай йодыш-шамычым умылтарышыжэ кӱлэш: кӧ тугай йуный пионьэр? Пионьэр организацийын задачыжэ могай? Галстукын, знамьан, значокын значэньышт могай? Тугак пионьэр организацийын кузэ лиймыжэ нэргэн, тыштэ В. И. Лэнин дэн И. В. Сталинын пашашт нэргэн, капиталист эллаштэ йоча-шамычын кузэ илымышт нэргэн йоча-шамычлан умылтараш кӱлэш. Пионьэрыш пураш шонышо-шамычлан торжэствэнный обэщаньым туныктыман (мэ тачэ тудым пэчатлэна). Пионьэрыш пурышо йоча торжэствэнный обэщаньым мэханичэски гына лӱдын ынжэ лэк, а тудын содэржаньыжым раш палыжэ да тудым шуктышаш вэрч чот кучэдалжэ.

Тунэмшэ-шамычым пионьэрыш пурашлан йамдылэн шуктымэкэ отрьад сбор пионьэрыш пурта.

●●●

Отрьад организатлалтэ

Йоча-шамычын пионьэрыш пураш жэланьышт пэшак кугу. Нуным организоватлэн гына моштыман

Мамуткина Палагий лачак тыгай организатор лийын шога. Тудо Илэть тӱнгалтыш школышто тунэмшэ-шамыч дэнэ политико-воспитатэльный пашам сайын ышта.

Шукэртэ огыл тидэ школышто пионьэр отрьад почылто. Пионьэрыш 24 тунэмшэ пурэн. **Л—а.**

Звэнига.

15 тунэмшэ пионьэрыш пурэн

Нурумбал пэлэ кыдалаш школышто отрьад вожатый пионьэр-шамычлан ВЛКСМ ЦК плэнумын пунчалжым умылтарыш. Сбор дэч вара пионьэр-шамыч пионьэрыштэ шогыдымо йоча-шамыч дэнэ пашам ышташ тӱнгальыч. Шукэртэ огыл отрьад сбор 15 тунэмшым пионьэрыш пуртыш.

Андрэйэв.

Мэрко.

Дэткор сэрыш почэш

Эчаш - Энгэр тӱнгалтыш школ гыч (Ронго район) пурышо „Пионьэр организацийым почаш полшыза“ вуймутан сэрышым „Йамдэ лий“ рэдакций Ронго райкомолыш тэргэн, мэр ышташ колтэн ыльэ. Тэргэн налмэк дэткор сэрыш чыныш лэктэ.

Шукэртэ огыл Эчаш-Энгэр школэш 25 тунэмшэ дэнэ пионьэр отрьадым организоватлымэ.

Сорокин.

И. Д. Папанин йолташым Главсэвморпуть начальникын пэрвой замэститэльжылан шогалтымэ

ССР Ушэм Совнарком Совэт Ушэм Гэрой И. Д. Папанин йолташым СССР СНК пэлэнсэ Главсэвморпуть начальникын пэрвой замэститэльжылан шогалтэн.

Биробиджанлан 10 ий тэмын

СССР ЦИК прэзидиумын пунчалжэ почэш 10 ий ожно Дальнэ - Восточный крайын ик пойан ужашыжэ—Биробиджанский район куснэн миишэ йэврэй-шамычлан пуалтын.

Лэнинско - сталинский национальный политикэ совэт элысэ чыла калык дэнэ пырльа йэврэй калыклан эрыкан, пийалан илышым пуэн. Биробиджаным ойрымо нэргэн дэкрэт дэнэ йэврэй калык экономик дэн культур шотышто пэш кугун ончыко кайэн. 1934 ийыштэ совэт правитэльствэ Биробиджаным Йэврэйский Автономный Областьыш савырэн.

Альэ 5—6 ий ожнат туштo ик промышлэнный прэдприйатьий лийын огыл. Кызыт ургышо фабрик, извэстковый, дэрэвообдэлочный завод-шамычым, кэрмыч кырымэ 5 заводым, „Деталь", „Колесо революции", „Биробиджанский мрамор", тулэч моло шуко прэдприйатьий - шамычым ыштымэ да нуно пашам талын ыштат.

Иал озанлыкат пэлэдэш. Куснэн миишэ йэврэй колхоз-шамычлан 50 тӱжэм нарэ мландым государство курымэшлан пэҥгыдэмдэн.

10 ий жапыштэ 20 тӱжэм га купым коштэн, ӱдаш тӱҥалмэ.

Иаллаштэ кэчэ йыда у пӧрт, у урэм-шамыч шочыт.

Йэврэйский Автономный Областьыштэ—120 школ. Тушто 15 тӱжэм йоча тунэмэш. 4 тэхникумым почмо.

Сталинский Конституцийын знамьажэ йӱмалнэ пэлэдшэ Иэврэйский Автономный Область чумыр тӱньасэ йэврэй - шамычын ӱшанышт лийын шога.

АЭРОСТАТ-ШАМЫЧЫН ЧОҤЭШТЫМЫШТ

Эр. Шагат стрэлкэ 6 часым ончыкта.

— Чоҥэшташ!

— Экипаж-шамыч—аэростатыш!—командэ пуалтын.

Тыгэ 29 мартыштэ Москошто дирижабль эскадрэ портын льотный пасужо гыч 25 аэростат-шамыч воздухыш кӱзэныт. Воздухоплаватэль - шамыч группо дэнэ трэнироватлаш чоҥэштэныт.

Ийгэчэ тӱтыран лиймэ дэнэ чыла шар-шамыч икканаштак колталтын огытыл. Нуно почэ-почэ кӱзэныт. Пэрвой аэростат „ССС-ВР-22-" кӱзэн. Тушто пилот-шамыч Барановский дэн Манцэвич лийыныт.

„ССС-ВР - 34" аэростат моло дэч ойыртэмышан огыл, но тудым поснак чот ончат. Тидэ аэростатым ӱдрамаш командэ виктара. Аэростатын командиржэ—Льудмилла Эйхэнвальд, пилот—Алэвтина Кондратьэва, штурман—Анна Гурьйанова.

8 часат 2 минут шумэшкэ чыла 25 аэростат-шамычат стартыштэ лийыныт. Чылажэ 53 йэҥ участвоватлэн.

Тидэ групповой чоҥэштымашым молан эртарымэ? Тэвэ молан. Трэнировкышто шушаш всэсойузный воздухоплаватэльный сорэвнованьылан йамдылалташлан аэростат-шамычын матэриалный частьыштым ончымо да чоҥэштышэ отрьадым тэргымэ.

Пытартыш кана воздухоплаватэльный сорэвнованьэ 1928 ийыштэ эртаралтын. Тунам 8 аэростат вэлэ участвоватлэн.

Адак тидым ончыкташ интэрэснэ. 29 мартыштэ эртышэ трэнировкышто 18.000 кубомэтр газым кучылтмо. Тынарымак кугыжан Российыштэ идалык мучко кучылтмо.

Мэмнан совэтский воздухоплаватэль-шамыч чыланат самырык улыт, эн кугыжат 28 ийаш вэлэ.

Корьаково пэлэ кыдалаш школын (Иошкар-Ола район) 2-шо классыштыжэ тунэмшэ Плотников Гэоргий художэствэнный литэратурым эрэак лудэш.

Сӱрэтыштэ: районный библиотэкыштэ Плотников кнагам налэш.

Фото—Овэчкиным.

АЛЭКСАНДР ГУТМАН

ЛЭНИН НЭРГЭН ОЙЛЫМАШ

Тудо шуко ий ожно лийын. Йанварьысэ пич йӱдым Крэмльыштэ тул волгыдын йӱлэн. Владимир Ильич шкэ кабиньэтыштыжэ пашам ыштэн.

Тудо изи ӱстэл воштарэш воштыр дэнэ тодман простой крэслыштэ шинчэн. Ужар абажур йӱмалнэ улшо изи настольный лампыжэ тэлэграмм - шамыч пачкэ ӱмбакэ тӧрсырын волгалтарэн.

Лэнин туштак калык комиссар-шамычлан запискэ дэн распорьажэний-шамычым возэн. А ик минут гыч нуным мотоцикл, автомобиль да имньэ дэнэ назначэний почэш посыльный-шамыч наҥгайэныт.

Тэлэфон-шамыч чӱчкыдын йыҥгырлэныт. Владимир Ильич вик провод дэнэ Пэтроград, Харьков, Астрахань, Курск дэнэ да йатыр моло ола-шамыч дэнэ кутырэн.

Тудын дэкэ рэспубликын чыла мучашлаж гычат звонитлэныт: Пэрмысэ бойэвой участкэ гыч Сталин дэн Дзэржинский йолташ-шамыч, Саратов гыч Куйбышэв йолташ; Кийэв вэлчын Щорс йолташ. Нуно Владимир Ильич дэнэ, кузэ тушманым вашкэ сэҥышаш нэргэн каҥашэныт.

А ийгот йӱштӧ да шужымашан ыльэ. Фабрик дэн завод шамыч пашам начарын ыштэныт, киндэ ситэн огыл.

Кушто вургэм укэ ыльэ, тушко Лэнин вургэмым колтэн шогэн. Кушто киндэ ситэн огыл, тушко Лэнин киндым колтэн шогэн. Кушто патрон ситэн огыл тушко Лэнин патроным колтылын.

Шуко йӱдым малыдэгыэчэ нойымыж дэнэ, крэслышкэ вачыжэ дэнэ эҥэртэн возын да шӱргӧ вичкыжшым нийалткалэн шинчылтын.

Адакат тэлэфон йыҥгырлыш.

— Мый тэмдам колыштам,—Лэнин каласыш.—Да, да... Тэлэфон дэнэ Совнарком прэдсэдатэль. Сай илымаш-кутырмаш, йолташ... Киндэ дэн продукт шотышто паша кузэрак? Пэш начар?.. Тугэжэ вот колыштса. Йоча - шамычлан мом ыштэн кэрташ лийшашым, чыла ышташ кӱлэш. Мыланна, кугу йэҥ-шамычлан, шужэнат шинчаш логалэш, но пытартыш чывыштыш лошашым, пытартыш сакыр моклакам да ӱйым мэ йоча-шамычлан пуэна... Ну, мый чыла каласышым. Йӱдэт ласка лийжэ, сайын малэ...

Лэнин тэлэфон трубкым пыштыш да шонкалэн окна воктэн толын шогальэ. Йӱштӧ пич-пычкэмыш йӱдым Москошто тул кушто ик вэрэ гына йӱлэн.

Тидэ жапыштэ угычын тэлэфон йыҥгырлаш тӱҥальэ.

— Мый колыштам. Кужэч ойлат?—Лэнин йодо. —Лэсной школ гыч? Сай илымаш - кутырмаш, вуйлатышэ йолташ... Сай, сӧрэм... Надэжда Константиновнан тазалыкшэ могай? Тудлан саламым каласыза... Обӓзатэльнэ миийэм. Тудо трубкам пыштыш да воштылал колтыш.

—Эрла уналыкэш кайэм,—сэкрэтарьлан тудо каласыш.—Йоча - шамыч дэк—йолкыш. Владимир Ильич тулым йӧрыктыш да комнат гыч лэктэ.

Тудын паша кэчыжэ пытыш.

Крэмльысэ Спасскэ башньыштэ пэл йӱд дэч вара кум час пэралтэ.

(Умбакыжэ лийэш).

ВЛКСМ ЦК ПЛЭНУМЫН ПУНЧАЛЖЭ НЭРГЭН

КОКЫМШО БЭСЭДЭ

Мэ тачысэ номырэш национальный рэспубликласэ да обастьласэ комсомол организаций - шамычын пашашт нэргэн ВЛКСМ ЦК плэнумын пунчалжым умылтарэна. Тидэ йодыш дэнэ плэнумышто Азэрбайджан, Казахстан да Узбэкистан комсомол ЦК-шамычын сэкрэтарьышт докладым ыштэныт.

ВКП(б) вуйлатымэ почэш Лэнинско-Сталинский национальный политикым илышыш пуртымо дэнэ национальный рэспублик дэн областьласэ молодьожлан социализм вэрч кучэдалмаштэ активнын участвоватлашыжэ чыла йӧным ыштымэ. Национальный рэспубликласэ дэн областьласэ молодьожлан школ, учэбнэ завэдэньэ-шамычын омсашт кумдан почмо улыт. Молодьож кокла гыч тӱжэм дэнэ комбайнэр, тракторист, тэхник, инжэнэр, пэдагог, врач да тулэч моло спэциалист-шамыч кушкыт.

Национальный рэспубликласэ да областьласэ молодьож политик дэн культур шотышто кушкэш, тудын политичэский активностьшо нӧлталтэш.

Национальный рэспубликласэ дэн областьласэ комсомол организаций-шамыч молодьожым вуйлаташ обӓзан улыт. Но Азэрбайджаныштэ, Узбэкистаныштэ да Казахстаныштэ шуко комсомол организаций-шамыч тидэ обӓзанностьым огыт шукто. Комсомол организацийлаштэ идэйнэ воспитатэльный паша лушкыдын шындалтын, садланак организационно - политичэский паша молодьож кушмаш дэч шэҥгэлан кодын кайа. Тэвэ Казахстаныштэ 50 тӱжэм нарэ комсомолэц-шамыч кызыт мартэнат нимогай политшколышто огыт тунэм. Молодьожын ВКП(б) историйым тунэмаш жэланьыжэ улмо ӱмбачак партий историй тунэммэ школым да кружокым организоватлэн огытыл.

Тыгак Азэрбайджаныштат, Узбэкистаньштат политико-воспитатэльный паша ситыдымын ыштэлтэш, манын ВЛКСМ ЦК плэнум ончыктэн.

Политико - воспитатэльный паша начар улмылан лийынак молодьожым комсомолыш шупшмаш пэш эркын кайа. Казахстанын комсомол организацийжэ 1937 ийыштэ 9 тылзылан улыжат 23787 йэҥым вэлэ пуртэн, Азэрбайджаныштэ тидэ жапланак 11330 йэҥым, а Узбэкистаныштэ 1937 ийын 6 тылзыштыжэ 10491 йэҥым гына пуртэныт. Тидын годымак комсомолыш пуртымо нэргэн йодмаш шуко жап мартэн райкомоллаштэ ончалтдэ кийэн.

Национальный рэспублик дэн областьлаштэ комсомол комитэт-шамыч молодьож коклаштэ нэграмотность дэн малограмотностьым пытарымэ шотышто пашам лушкыдын ыштат. Азэрбайджанын, Узбэкистанын да Казахстанын комсомол организацийжэ - шамыч утларакшэ район цэнтрысэ молодьож дэнэ гына пашам ыштат, колхозлашкэ, гэрвичвый организаций укэ улмашкэ огыт ончал.

Комсомолын шуко пашайэҥжэ-шамыч молодьожын илыш йулажым шотыш огыт нал, фэодальнэ-крэпостничэский стройын кодшо косажэ ваштарэш огыт кучэдал. Калык тушман-шамыч —троцкист, буржуазный националист кашак—тидэ пашаштэ комсомолын лушкыдылыкшылан лийынак фэодальный стройын косажым молодьож коклашкэ шыҥдараш пэш чот тыршэныт. А комсомол организаций-шамыч фэодально-крэпостничэский стройын косажым пытарышаш вэрч ситышын кучэдалмашышт укэ. Ӱдыр-шамычым комсомолым вуйлатымаш пашашкэ пэшак начар шупшыт. Казахстаныштэ комсомол райкомын 166 сэкрэтарьжэ коклаштэ ӱдыр 6 гына, Узбэкистаныштэ—4, Азэрбайджаныштэ—иктат укэ.

Комсомол организаций-шамыч калык туныктымо орган - шамычлан школ строитэльствыштэ, учэбник дэн учэбный пособий-шамычым лукмаштэ, учитэльский кадрым йамдылымаштэ да тушман врэдитэльствым пытарымаштэ ситыдымын полшат.

Вара молан Азэрбайджан, Узбэкистан, Казахстан комсомол организацийлаштэ тыгай кугу ситыдымаш-шамыч лийын шогэныт? Тидэ тэвэ тыгай причин-шамыч дэнэ умылтаралтэш: йатыр комитэт-шамыч кужу жап тушман да разложитлалтшэ элэмэнт-шамыч дэнэ, молодьож дэч ойырлышо йэҥ-шамыч дэнэ шӱкаҥгыныт улмаш. Организационно-политичэский паша молодьожын кушмашыжэ дэч шэҥгэлан кодын. Комсомол организацийыштэ критик дэн самокритик ситыдымэ лийын. Иужо комсомол организацийлаштэ вуйлатымашын канцэльарско-бӱрократичэский мэтодшо вожым колтэн.

Мутат укэ, ВЛКСМ ЦК плэнумын пунчалжэ чыла нинэ ситыдымаш-шамычым пытарымашкэ да национальный рэспублик дэн областьлаштэ комсомол пашам вож гычак сайэмдымашкэ чумыр комсомол организацийым мобилизоватла.

2-шо могыр „Иамлэ лий"

СОВЭТ ШКОЛ ТАЛАНТАН ИОЧА-ШАМЫЧЫМ КУШТА

29—30 мартыштэ ВЛКСМ Йошкар-Ола горком тунэмшэ-шамычын творческий самодэйатэльностьыштым ончымашым эртарыш. Тушто Йошкар-Оласэ чыла школ-шамыч участвоватлэныт. Кружок-шамыч, тугак посна тунэмшэ-шамыч выступатлышт.

Смотрын программыштыжэ шуко тӱрлӧ номэр-шамыч ыльыч. Йоча-шамыч мурышт, куштышт, музыкым шоктышт, физкультурный номэр-шамычым ончыктышт.

Школ-шамыч смотрыш сайын йамдылалт толыныт. Пийалан совэт йоча-шамычын творчэский самодэйатэльностьышт висаш лийдымын кушкын толмым смотр пэш раш ончыктыш.

Эн сайын выступатлышэ кружок дэн посна тунэмшэ-шамычым прэмироватлымэ. Пэрвой прэмийым—100 тэнгэм 6-шо №-ан школын хоровой кружокшо налын. Кокымышо прэмийым (75 тэнгэм) 4-шэ номэран школын струнный оркэстрлан пумо. Тыгак 390 тэнгэм посна выступатлышэ-шамычлан пумо.

Талэ музыкант лийаш шонэм

Мыйым шкэнан школысо пионьэр организаций Йошкар-Олашкэ, тунэмшэ-шамычын самодэйатэльностьыштым ончымаштэ участвоватлаш колтэн.

—Коля, тунэмшэ-шамычлан тый шкэндын мастарлыкэтым ончыктэн пу,—маньыч йолташ-шамыч.

Смотрышто мый кок ратан гармонь дэнэ выступатлышым. Сцэныш кузэн шинчын „Конармейская", „Веселые ребята", тулэч моло тӱрлӧ муро-шамычым шоктышым.

Тыгай смотрышто участвоватлымаш—мыланэм кугу почот. Мый ындэ тӱрлӧ-тӱрлӧ музыкым шокташ тунэмаш пижам. Кызыт гармонь дэнэ кэчэ йыда эрэ у, сылнэ дэч сылнэ муро, танэц - шамычым шокташ тунэмам. Музыкым мый пэш йӧратэм.

Коля Колотырин.

Йошкар-Ола кэрмыч заводысо 8-шо №-ан школ, 5-шэ класс.

Сӱрэтыштэ: Колотырин Коля.

Фото Рыбаковын.

Льольан пийалжэ—мэмнанат пийал

Мэмнан Льольа ӱдырна школ гыч тольат, каласыш:

— Шинчэда, эрла Йошкар-Олаштэ йоча-шамычын художэствэнный самодэйатэльностьыштым ончымаш лийэш. Тушто мылам выступатлэм, „Рассказ солдата" лӱман почэламутым лудын пуэм.

Вот тачэ мэат ончаш толна. Кузэ икшывэ-шамыч сцэныш лэктын сылнын мурална, кэлыштарэн куштална, тӱрлӧ музыкым шоктат, ончэн шинчэна. Нуно изи вэлэ улыт, а могай мастар лийын кушкыт. Тыгэжэ лийджэат ок кэрт, вэт нунын вэрч Сталин йолташ кузэ чот тырша. Нунылан мо кӱлэш, Сталин чыла пуэн. Совэт Ушэмыштэ йоча-шамыч путырак пийалан улыт. Тидым шонэн мэ шкэнан йоча годсо илышнам каргэна.

Мэмнан Льольа ӱдырна совэт школэш шуаралт кушкэш. Льольан пийалжэ—мэмнанат пийал.

Е. К. Мамайэв.

П. С. Мамайэва.

Галя Миронова мураш пэш мастар 5-шэ школын хоровой кружокыштыжо тудо эн сай запэвалэ. Художэствэнный самодэйатэльностьым ончымаштэ Галя пэш сайын выступатлыш.

Тыгак Галя тунэмма шта т ончылно шога. 4-шэ классыштэ чыла прэдмэт дэнат отлично тунэмэш, вараш кодшо йолташыжэ-шамычлан полшэн шога.

Жэня Полысаловам Йошкар-Оласэ чыла пионьэр-шамычат палат. Тудо—5-шэ №-ан школын 4-шэ классыштэ чыла прэдмэт дэнат отлично тунэмшэ пионьэрка. Общэствэнный пашамат Жэня отлично шуктэн шога. Тунэммаштэ вараш кодшо-шамычлан Жэня эрэак полша.

Художэствэнный самодэйатэльностьым ончымаштэ Жэня активнэ участвоватлыш.

Фото Рыбаковын.

1 Майлан пэш сай номэр-шамычым йамдылэна

Мэмнан кэрмыч заводысо школ пэлэн танцовальный кружокым организоватлымэ. Кружок пашажым план почэш ышта. Мэ тушто интэрэсный танэц-шамычым тунэмына. Тидэ жаплан шагал гын 10 тӱрлӧ танцым сайынак тунэмын шуктэн улына. Нунын коклаштэ национальный танэц-шамычат улыт. Кружокышто шогышо-шамыч „лизгинка" лӱман узбэкский танэцым эн чот йӧратат. Тыгак физкультурный танэц нунылан пэш кэлша.

Танцовальный кружок тылзылан ик кана школэш, тугак пашазэ-шамычын клубэшышт выступатла. Пытартыш кана каникул годым выступатлымэ. Ончаш погынышо пашазэ-шамычлан мэмнан танэц пэш кэлшэн, нуно мэмнам моктэн совыштым чот кырышт.

Мэ кружок пашанам адакат чотырак вийангдэна. Пэрвой Май пайрэм мартэ адакат сложныйрак, интэрэсныйрак у танэц-шамычым йамдылэн шуктэна.

Кружок вуйлатышэ — старший пионьэр вожатый—

Лиза Плотникова.

Кружокышто шогышо-шамыч—

Катя Филиппова, Надя Шарафэйэва, Тося Грязина, молат.

Эн сай физкультурница

4-шэ №-ан школын 5-шэ классыштыжэ тунэмшэ Оля Попова физкультурым поснак чот йӧрата. Физкультур дэнэ тудо кэчэ йыда заниматла, тӱрлӧ номэр-шамычым тунэмэш.

Кызыт Ольан выступатлымыжым ончэн куанэт. Могай талэ физкультурница лийын! Тӱрлӧ-тӱрлӧ, пэш сложный акробатичэский номэр-шамычым ыштылэш.

Дэтский самодэйатэльностьышто Попован физкультурный выступлэнийжэ погынышо чумыр калыкым ӧрыктарыш. Изижгэ-кугужгэ ик шонымаш дэнэ кодыч: Оля физкультурный пэш талэ мастэржэ лийшаш.

Ф. Йыван.

Сталин нэргэн мурым эн чот йӧратат

Луатик ийаш Зойа Кармакова—Йошкар-Ола кэрмыч заводысо школын 4-шэ классыштэ тунэмшэ-отличница. Тудо тыршэн тунэммыжэ дэнэ пырльак пионьэр пашаштэ, тӱрлӧ самодэйатэльный кружоклаштэ активнэ участвоватла.

Зойа Йошкар - Олашкэ, самодэйатэльностьым ончымо смотрышто участвоватлаш толын. Йолташыжэ-шамыч дэнэ пырльа тӱрлӧ-тӱрлӧ танэцым танцоватла. Погынышо-шамыч, изижат, кугужат Зойам пэш йӧратэн ончат. Тыгак Зойа сылнын мурэн мошта, балалайкым шокта. Адак тудо фотольубитэль кружокыш коштэш.

—Зойа, тый эн чотшо могай мурым йӧратэт? — йолташыжэ-шамыч йодыт.

—Сталин нэргэн! — Зойа ойла. Вэт мэмнан эн шэргыжэ—Сталин! Тудо мыланна, йоча-шамычлан пийалан илышым пуэн. **И. А.**

5-шэ школын 4-шэ классыштыжэ тунэмшэ **Рима Михайлова** художэствэнный самодэйатэльность смотрышто кушта.

Фото Рыбаковын.

Мильа—талэ мурызо

— „Колосилась рожь густая" мурым Мильа Маланкина мура,—маньэ руководитэль. Калык вучэ. Сцэнышкэ изи гына ӱдыр лэктэ да мураш тӱналье. Тудо альэ 10 ийаш вэлэ. Тэний 6-шо №-ан школышто 3 ийлан вэлэ тунэмэш. А мурыжо дэнэ чылам ӧрыктарыш. Йӱкшӧ путырак йонгыдо. Мыньарат мура, тунарат кугу зал кӧргӧ чотырак шэргылтэш.

— Ну могай сылнын мурэн мошта А ончыкыжо могай талэ мурызо лийэш гын,—калык коклаштэ ойлат.

Мильа музыкымат пэш йӧрата. „Мый ройальым шокташ пэш тунэмнэм",—манэш.

Иошкар-Ола кэрмыч заводысо школын 5-шэ классыштыжэ тунэмшэ-шамыч грузинский танэцым танцоватлат.

Сӱрэтыштэ: Филиппова Катя, Шарафэйэва Надя, Грьазина Тося, Камайэва Нюра, Камайэва Н. А.

Фото Рыбаковын.

27

СОВЭТ УШЭМЫШТЭ

Азэрбайджанский искусствым ончымо дэкадэ

Мэмнан чумыр элысэ калыкын сэмынак, Азэрбайджан калыкынат искусствыжо пэш вийан кушкын шога. Азэрбайджан шкэнжын талэ мурызо, музыкант, танцор да поэт-шамычшэ дэнэ моктана.

5 гыч 15 апрэль мартэ Моско олаштэ азэрбайджан искусствым ончымо дэкадэ эртаралтэш. Лу кэчэ жапыштэ азэрбайджан калыкын хоровой, танцовальный, музыкальный коллэктившэ-шамыч шкэныштын мастарлыкыштым ончыктат. Адак Кугу тэатрын филиалыштыжэ азэрбайджанский Государствэнный тэатрын М. Ф. Ахундов лӱмэш ыштымэ опэр дэн балэт-шамыч ончыкталтыт.

Сталин йолташын шочмо вэрышкыжэ

Харьковысо школласэ 25 отличник-шамыч шошо каникул жапыштэ кугу Сталинын шочмо вэрышкыжэ —Гори олашкэ (Грузий) миёныт.

Йоча-шамыч тыгак Батуми дэн Тбилиссийыштэ—калык вождь Иосиф Виссарионовичын илымэ да паша ыштымэ вэрыштыжэ лийыныт.

ГРАНИЦЭ ВЭС ВЭЛНЭ

Папанинэц-шамыч нэргэн фильм

Лӱддымӧ папанинэц-шамычын ий ӱмбалнэ илымыштым чумыр тӱнья пэш чот эскэрыш. Папанинэц-шамычым ий ӱмбач налмэ историчэский жапым кинооператор А. Славин дэн Г. Симонов кинопльонкыш сӱрэтлэныт. Кинохроникын тидэ выпускшым тӱнясэ чыла гайак эл-шамыч налыныт.

Арктикым сангышэ-шамычым Лэнинградыштэ да Москошто куанэн вашлимэ лӱмэш Сойузкинохроникын экстрэнный выпускшым Францийын, Амэрикын да Скандинавысэ эл-шамычын кинопрокатный фирмышт налыныт.

Китай войска-шамычын сэнгымышт

Сэвэрный Китайыштэ, Тяньцзинь-Пукоуский кӱртньӧ корно фронтышто китай войска-шамыч контрнаступлэнийым ыштэныт, йапон захватчик-шамычлан кугу эҥгэкым кондэныт. Китай войска-шамыч Цаочжуан олам налыныт, Яньчжоу да Давэнькоу олашкэ наступатлат. Цэнтральный Китайыштэ китай войска-шамыч йапон захватчик-шамыч дэч Сяофын Аньцзи район-шамычым (Ханчжоу дэч сэвэро-запад вэлыштыла улыт) эрыктэныт.

РЭСПУБЛИКЫСЭ ШКОЛЛА ГЫЧ УВЭР-ШАМЫЧ

ПРОВЭРОЧНЫЙ ИСПЫТАНЬЫЛАН ЙАМДЫЛАЛТЫНА

Мэмнан школышто провэрочный испытаньылан йамдылалташ тӱҥалмэ. 21 мартыштэ тӱшка погынымаш эртаралтэ. Испытаньэ куээ эртаралтшаш нэргэн туныктышо-шамыч ойлышт. Адак тунэмшэ кокла гыч Фэдоров, Вайшэв, молат шкэныштын тунэммышт да испытаньылан йамдылалтмышт нэргэн каласкалышт.

Туныктышо-шамыч эрдэн эр толын, кас мартэ дэжуритлат. Тунэмшэ-шамычын тӱрлӧ йодышыштлан вашмутым пуат.

Испытаньылан сайын йамдылалтын, тэнийсэ тунэммэ ийым отлично эртарэна.

Кузиков Миклай.

Шэрнур район, Марий-Сола пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ.

ПРИМЭРНЫЙ ПИОНЬЭР

Йамбаршэв Гэна пионьэрыштэ вич ий шога. 2 ий тудо отрӓд совэтым вуйлата. Кызытат тудо 1-шэ отрӓд совэтын вуйлатышылан пашам ышта. Тудын вуйлатымыжэ дэнэ тунэмшэ-пионьэр - шамыч колхозник-шамыч коклаштэ РСФСР Вэрховный Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньым умылтарат. Тудо старший вожатыйын пуымо пашам жапыштак шуктэн шога. Дисциплиным кучымаштэ, йара жапым культурно эртарымаштэ да тунэммаштэ Гэна чылалан примэрым ончыкта. Пионьэр-шамыч тудым пэш йӧратат.

Кукнур пэлэ кыдалаш школысо старший вожатый—Конаков.

Шэрнур район.

Папанинэц-шамыч лӱмэш погынымаш

Сэвэрный польусым сэҥгэн налшэ Совэт Ушэм гэрой-папанинэц-шамыч лӱмэш мэмнан школышто погынымаш эртаралтэ. Папанин, Крэнкэль, Ширшов да Фэдоров йолташ-шамычын автобиографийышт, гэроичэский пашашт да ожнысо путэшэствий нэргэн историй дэн туныктышо каласкалыш.

Мэ тунэмшэ-шамыч пэш куанэн колыштна. Мэ папанинэц - шамычым йӧратэна. Нунын гэрой пашаштым тунэмына.

Рыбаков С. А.

Кужэнэр район, Кӧнганур пэлэ кыдалаш школ.

Мыйын обӓзатэльствэм

Вашкэ Пэрвой Май пайрэм шуэш. Чаплэ Пэрвой Май пайрэмым чыла прэдмэт дэнат „отлично" отмэткэ дэнэ вашлийаш шкэ ончыланэм задачым шындэм.

Мый шкэ мутэмлан пэнгыдын ӱшанэм. Кодшо кокымшо чырыкыштат 10 хорошо дэн 9 отлично отмэткым налынам.

Сагэльдин Вачий,

У Торйал район, Куптӱр пэлэ кыдалаш школын 6 - шо классыштыжэ тунэмшэ.

Испан калыклан полыш

17 мартыштэ Кужэнэр район цэнтрсэ культур пӧртэш Кужэнэр кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч вий дэнэ „Дунино счастье" пийэс ончыкталтэ. Постановко ончаш шуко служышо дэн колхозник - шамыч погынэныт.

Билэт ужалымэ 96 тэнгэ оксам Испанийсэ шэмэр-шамычлан колтымо.

Маков Николай.

Кэҥэж канымашлан йамдылалташ тӱҥалмэ

Ий йыда Морко райкомол пионьэр-шамычлан лагэрым организоватла. Лагэрыштэ районысо школласэ эн сай пионьэр—отличник-шамыч канат. Кодшо кэҥэжым тидэ лагэрыштэ 100 пионьэр канэн.

Тэнийэ йоча - шамычын кэҥэж канымашыштым сайын эртарышашлан райкомол йамдылалтмэ пашаш кызытак пижын. Лагэрыштэ 125 йоча канаш тӱҥалэш. Лагэрым эртараш 22.145 тэнгэм кучылташ кӱлэш. Расход смэтым ончэн пэнгыдэмдымэ.

Прохоров Е. Г.

Нормым чыланат сдатлэна

Мэ, 7-шэ классыштэ тунэмшэ-шамыч ГСО значоклан нормо пумашым эртарэна. Заньатийым врач Михэйэв Т. Ф. эртара. Тудо мланна йатыр лэкцийым лудо. Заньатийыш мэ иктэ коддэ коштна. Шукэртэ огыл чыланат ГСО значоклан нормым сдатлышна. Кызыт 20 йэҥгын значокышт уло.

Ындэ мэ вэс оборонный значоклан—ПВХО-лан нормым пуаш йамдылалтына.

Орлов Володьа.

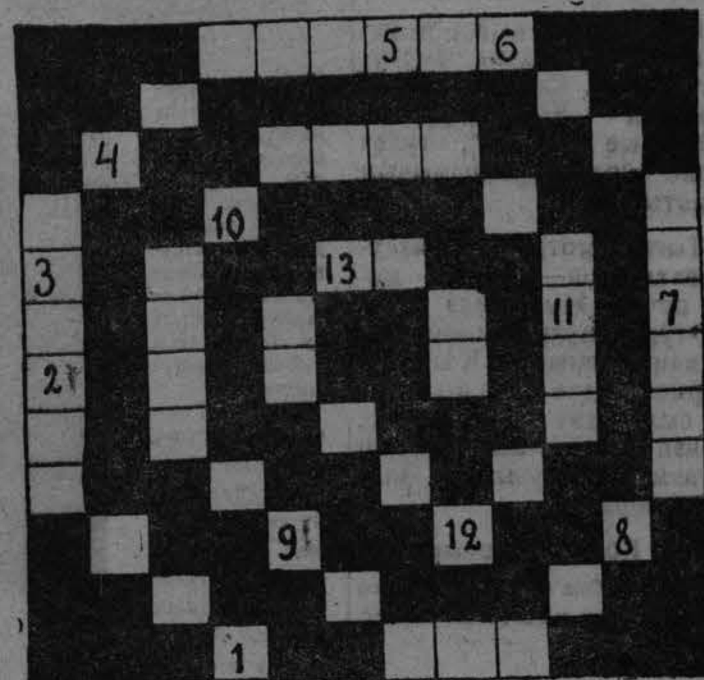
Звэнига район, Исмэнца пэлэ кыдалаш школ.

УРОК ДЭЧ ВАРА

ЧАЙНВОРД

Кажнэ клэткылашкэ буквам шындылаш кӱлэш. Цифр дэнэ ончыктымэ клэткысэ буква—ончылны со мутын пытартыш букважэ, тудын почэш шогышо мутын—тӱҥалтыш букважэ. Мут-шамычын обозначэньышт тыгай улыт:

1. Строитэльный матэриал. 2. Африкысэ йэр. 3. СССР-н Йэвропэйский ужашысэ эҥэржэ. 4. Китайысэ ола. 5. Кол. 6. Швэйцарийысэ ола. 7. Французский физик. 8. XIX курымысо руш поэт. 9. Йэвропысо государствэ. 10. Марий АССР-штэ лэкшэ газэт. 11. СССР-н Азий ужашыштыжэ илышэ калык. 12. Хищник кайык. 13. СССР-н Азиатский ужашысэ кугу эҥэржэ.

Фэдотов Йыван ыштэн.

Тушто-шамыч:

Автошка шога пэл йола, тудым кычалат—йӱкым ок лук.

Фадэйэв Пӧтр колтэн.

(Косолоп район, Пумарий пэлэ кыдалаш школ.)

Сэмон руа, Кузьма шупшыкта.

Большаков С. колтэн.

(Изи Мазар тӱҥалтыш школ, Йошкар-Ола район).

Мӱндырч толшо уналан чаплэ пӧртым йамдылэна

Мэ шырчыкым пэш вучэна. Нунылан коктын 5 омартам йамдылышна. Шырчык толэш гын, вара мланна таум ыштэн сылнэ мурыжым мураш тӱҥалэш. Тунам мэмнан кумыл эшэ кӱшкӧ кӱза.

Цвэтков Иыван дэн Коротков Пӧтр.

Иошкар - Ола район, Ошӱргӧ йал совэт, Кугу Йашнур йал.

* * *

Чэвэр шошо тольо. Тэвэ вашкэ мыйын эн йӧратымэ кайыкэм — шырчыкэм толэш. Мый нуным моло кайык кокла гыч эн чот пагалэм. Нуно мланна йал озанлык врэдитэль - шамычым пытарымаштэ чот полшат—осал шукш-шамычым кочкыт. Адак нунын сылнэ мурыштым колышташ могай сай!

Нунылан мый кызыт нылизи пӧртым ыштэн йамдылэнам.

Сэмьонов Сэргэй.

БАССР, Арлан пэлэ кыдалаш школ, 5-шэ „А" класс.

* * *

Шокшо вэл гыч чоҥэштэн толшо шырчыкым мый пэш пагалэм. Нунын кок шулдырыштым пэрэлтэн мурымыштым колышташ йӧратэм. Кызыт мый нунылан кок изи пӧртым ыштэн йамдылэнам. Шырчыкэм толэшат, мыйын пӧртыштэм илаш тӱҥалэш.

Косоротов Миша.

Тошто-Торйал кыдалаш школ, 7-шэ класс.

Гэнам чыланат йӧратэна

Виноградов Гэна Шуарсола тӱҥалтыш школышто тунэмэш. Тунэммэштэ чыла прэдмэт дэнат „отлично" отмэткым налэш. Гэнан дисциплиныжэ моло йоча-шамыч дэч поснак сай.

Гэнам сай тунэммыжлан ачажэ пэш йӧрата. Кызыт шукэртэ огыл пӧлӧклан Йошкар-Ола гыч модыш автомашиным да йэчым налын кондэн. Тидлан Гэна пэш куанэн.

Сэмьонов Иву.

Ронго район, Шуар-сола тӱҥалтыш школышто тунэмшэ.

МЭМНАН АДРЭС: Иошкар-Ола, Марий АССР, Совэт пӧрт, 25-шэ №-ан пӧлэм, „Йамдэ лий" рэдакций. Тэлэфон: Совэт пӧртын коммутаторжо, 82-шо №.

Ответственный редактор— К. А. ЛЕНСКИЙ

Уполн. Марлита № А—256. Иошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типографийжэ.